Korhonen Ville 8.3.2024

Epävirallinen tasa-arvoministerikokous 26.-27.2.2024

Epävirallinen tasa-arvoministerikokous Brysselissä 26.-27.2.2024

Epävirallisen tasa-arvoministerikokouksen agendalla oli keskustelut viime vuosien saavutuksista ja opeista sekä tulevaisuuden painopisteistä. Päättyvän komission kautta ja tasa-arvokomissaarin työtä kiiteltiin laajasti ja katsottiin, että useita tärkeitä lainsäädäntöesityksiä ja muita aloitteita on saatu maaliin. Samaan aikaan kuitenkin korostettiin, että paljon työtä on vielä edessä. Peräänkuulutettiin EU:lle erillistä vahvaa tasa-arvostrategiaa. Sukupuolten tasa-arvon valtavirtaistaminen on tärkeä lähestymistapa. Tulevina vuosina pitää huomioida muun muassa digitalisaation ja ilmastonmuutoksen vaikutukset tasa-arvoon.

Suurin osa valtuuskunnista katsoi, että neuvostoon tarvitaan erillinen ja virallinen tasa-arvoministerikokoonpano. Puheenjohtajamaa Belgia kertoi kokouksen lopuksi tuovansa tätä koskevan esityksen toukokuun ylimääräiseen TSTK-neuvoston kokoukseen.

Ensimmäinen työistunto: viime vuosien keskeiset saavutukset ja opit

Keskustelun aluksi puheenjohtaja (*Marie-Colline Leroy*, Belgian sukupuolten tasa-arvosta, yhtäläisistä mahdollisuuksista ja monimuotoisuudesta vastaava valtiosihteeri) esitteli Belgian EU-puheenjohtajuuskauden painopisteitä. Tavoitteena on suojella kansalaisia syrjinnältä, edistää sukupuolten tasa-arvoa ja vaikuttaa tulevaan lainsäädäntökauteen. PJ kiitti Espanjaa loistavasta työstä omalla puheenjohtajuuskaudellaan ja katsoi, että Belgian on hyvä jatkaa samoilla linjoilla. Puheenjohtaja-triolla (ES, BE, HU) on hyvät yhteiset tavoitteet.

Belgia haluaa tasa-arvon olevan tulevan EU-agendan keskiössä. Kokouksessa katsotaan menneisiin vuosiin ja siihen, mihin ollaan päästy ja keskustellaan tulevista haasteista. PJ korosti, että edelliset puheenjohtajamaat ovat saaneet edistettyä pöydällä olleista lainsäädäntöaloitteita loistavasti. Belgiassa on edistytty myös kansallisesti ja on muun muassa hyväksytty kansallinen suunnitelma sukupuolittunutta väkivaltaa vastaan. Myös useita muita tärkeitä lakeja on hyväksytty.

Komissaari *Helene Dalli* totesi, että nyt on hyvä hetki katsoa, mihin on päästy ja pohtia tulevaisuutta. Komissaari luetteli muutamia keskeisiä saavutuksia päättyvältä lainsäädäntökaudelta: EU liittyi Istanbulin sopimukseen, palkka-avoimuussäännöt hyväksyttiin, *Women on Boards* -direktiivi saatiin läpi. Paljon on edetty, mutta edelleen on myös haasteita. Sukupuolinäkökulma tulisi huomioida kaikessa EU-toiminnassa, myös budjetissa. Työtä täytyy jatkaa työtä tämän kauden saavutusten pohjalta. Yhteistyö Euroopan parlamentin kanssa on tärkeää, kuten myös epäviralliset ministerikokoukset tärkeitä. *Union of Equality* on kaikkien tavoitteena.

Käydyssä keskustelussa nostettiin kiitellen esiin pian työnsä päättävän komission kauden saavutuksia.

EU:n liittyminen Istanbulin sopimukseen, palkka-avoimuusdirektiivi, pörssiyhtiöiden hallitusten sukupuolijakaumaa koskeva direktiivi, komission tasa-arvostrategia, työ- ja perhe-elämän tasapainoa koskeva direktiivi sekä perheväkivallan vastainen direktiivi mainittiin useissa puheenvuoroissa. Useat ministerit muistuttivat, että viime vuodet ovat olleet erittäin haastavia pandemian ja Venäjän hyökkäyssodan takia. Yleisesti pidetiin hyvänä sitä, että komissiossa on nyt ollut erillinen tasa-arvokomissaari ja komissaari Dalli saikin osakseen paljon kiitosta.

Keskustelussa nousi kuitenkin esiin myös se, että anti-gender-liike on voimistunut, eikä työtä tasa-arvon edistämiseksi pidä lopettaa. Myös kriisejä on tulevaisuudessakin varmasti edessä ja usein naiset kärsivät niistä eniten. Korostettiin sitä, että sukupuolten tasa-arvo on perusihmisoikeus ja epätasa-arvoa on vielä aivan liikaa. Sukupuolittunutta väkivaltaa ei ole saatu kitkettyä ja tähän liittyen muistutettiin, että lainsäädännön muutokset ovat hyödyttömiä, mikäli asenteet ja kulttuuri eivät muutu.

Sukupuolten tasa-arvon valtavirtaistamista pidettiin tärkeänä periaatteena. Muistutettiin, että kaikilla politiikkasektoreilla on sukupuolinäkökulma. Kysymyksessä on myös globaali asia ja tasa-arvoa tulee edistää globaalisti. EU:n tasa-arvoinstituutti EIGE:n työtä kiiteltiin laajalti, erityisesti datan tuottamisessa ja myös kansalaisjärjestöjen tärkeä rooli nostettiin esiin. Monet ministerit kertoivat kansallisista uudistuksista tasa-arvon edistämiseksi.

Myös Suomen puheenvuorossa nostettiin esiin viime vuosien kriisit ja niiden vaikutus tasa-arvotyöhön. Korostettiin myös anti-gender-liikkeen vastaisen taistelun tärkeyttä. Muiden tavoin myös Suomi kiitti komissiota ja komissaaria hyvästä työstä ja nosti esiin keskeisiä lainsäädännöllisiä saavutuksia ja muita aloitteita.

Toinen työistunto: katseet vuoteen 2030

Puheenjohtaja avasi keskustelu toteamalla, että tulevaisuus tulee nähdä mahdollisuutena tehdä yhtäläisistä mahdollisuuksista todellisuutta. Tässä työssä tarvitaan myös instituutioiden vahvistamista. Puheenjohtaja muistutti, että Euroopan parlamentissa on erillinen FEMM-valiokunta ja komissiossa on oma tasa-arvokomissaari, mutta neuvostossa ei ole tasa-arvoministerikokoonpanoa. Kunnianhimoisin lähestymistapa olisi perustaa oma ministerikokoonpano TSTK-neuvostoon. Se myös vahvistaisi tasa-arvon roolia eurooppalaisessa talouspolitiikan ohjausjaksossa. Sukupuolten tasa-arvon valtavirtaistamisen mekanismeja tulee vahvistaa.

EIGE-instituutin johtaja *Carlien Scheele* piti ensimmäisen puheenvuoron. Hän muistutti, että EIGE:n tehtävä on tuottaa dataa koskien tasa-arvoa. Yhteiskunnallisen epätasa-arvon lisääntyminen on yksi globaaleista megatrendeistä, jolla on merkittäviä vaikutuksia tulevaisuuteen. Digitalisaatio on myös megatrendi, joka tarjoaa mahdollisuuksia, mutta myös riskejä, kuten online-häirintä. Myös talouden suhteen naiset ovat epätasa-arvoisessa asemassa. Työelämä muuttuu nopeasti ja sekin tarjoaa sekä mahdollisuuksia että riskejä. Keikkatyö sopii huonosti yhteen hoivan kanssa, joka on selvästi enemmän naisten vastuulla. Ilmastonmuutos lisää myös epätasa-arvon riskejä. Esimerkiksi energiaköyhyys vaikuttaa pahemmin naisiin, johtuen palkkaeroista. Palkkakuilu taas tarkoittaa myös eläkekuilua. Scheele painottikin, että sukupuoli pitää huomioida kaikilla politiikkasektoreilla.

Käydyssä keskustelussa Suomi piti ensimmäisen puheenvuoron. Suomi peräänkuulutti seuraavalta komissiolta vahvoja toimia sukupuolten tasa-arvon edistämiseksi. Olisi myös tärkeää saada sukupuolten tasa-arvosta vahva kirjaus tulevaan EU:n strategiseen ohjelmaan, joka hyväksytään kesäkuun Eurooppa-neuvostossa. Suomi korosti, että nykyisen komission ja erillisen tasa-arvokomissaarin tekemää hyvää työtä pitää jatkaa ja EU:lle tarvitaan oma tasa-arvostrategia, joka sisältää sekä spesifejä tasa-arvotoimia että tasa-arvon valtavirtaistamista. Sukupuoleen perustuvan väkivallan vastaista taistelua tulee jatkaa. Puheenvuorossa nostettiin esiin myös sukupuolitietoinen budjetointi sekä tasa-arvon *task forcen* työn jatkamisen tärkeys. Digitalisaation ja ilmastonmuutoksen vaikutukset tulee huomioida ja

intersektionaalisuuden merkitys on muistettava. Suomi katsoi myös, että tasa-arvoministerikokoonpanon lisääminen osaksi TSTK-neuvostoa voisi vahvistaa EU:n tasa-arvotyötä.

Muiden delegaatioiden puheenvuorot seurasivat pitkälti Suomen linjoilla. Peräänkuulutettiin omaa tasa-arvokomissaaria myös tulevaan komissioon, vahvaa tasa-arvostrategiaa, *task forcen* työn jatkamista ja tasa-arvoministereille omaa kokoonpanoa TSTK-neuvostoon. Digitalisaation ja ilmastonmuutoksen vaikutukset mainittiin myös useissa puheenvuoroissa. Muun muassa tekoälyn vaikutukset, sosiaalisen median riskit ja vihapuhe nostettiin esiin. Tulevina prioriteetteina mainittiin myös sukupuoleen perustuvan väkivallan vastainen taistelu, tyttöjen ja naisten osuus STEM-aloilla sekä taloudellinen itsenäisyys. Katsottiin myös, että tasa-arvo tulisi ottaa vahvemmin osaksi eurooppalaista talouspolitiikan ohjausjaksoa. Korostettiin myös luotettavan datan merkitystä päätöksenteon taustaksi. Monet ministerit mainitsivat ”*gender-pushbackin* vastaisen *pushbackin*”.

Joissakin puheenvuoroissa muistutettiin, että epätasa-arvo koskee myös poikia ja miehiä. Miehilläkin on haasteita, kuten itsemurhat, addiktiot ja yliedustus vankiloissa.

Puolan ministeri kertoi tammikuussa 2025 alkavan EU-puheenjohtajuuskautensa painopisteistä sukupuolten tasa-arvon osalta. Ohjelmassa tullaan keskittymään teknologiseen muutokseen, digitalisaatioon, kyberkiusaamiseen, online-väkivaltaan sekä tekoälyn ja algoritmien luomiin uhkiin ja epätasa-arvoon.

Päätösistunto

Euroopan parlamentin FEMM-valiokunnan puheenjohtaja *Robert Biedron* totesi, että päättyvällä lainsäädäntökaudella on saatu paljon tärkeitä faileja maaliin. Erityisesti hän kiitti Belgian, Espanjan ja Ruotsin EU-puheenjohtajuuksia. Euroopan parlamentti on työskennellyt väsymättömästi sukupuolten tasa-arvon puolesta ja tulosta on tullut, muun muassa Istanbulin sopimukseen liittyminen, *Women on Boards*, palkka-avoimuusdirektiivi ja monia muita. Naisten oikeudet ovat perusoikeuksia. Kuten myös seksuaalivähemmistöjen oikeudet. Biedron korosti, että myös syrjimättömyysdirektiivi tulisi saada läpi ja nykyinen puheenjohtajamaa tekee tässä hyvää työtä. EU:n hoivastrategia on myös erittäin tärkeä. Myös Euroopan parlamentti katsoo, että neuvostoon tarvitaan erillinen tasa-arvoministerikokoonpano.

European Women’s Lobbyn presidentti *Iliana Balabanova* muistutti, että naiset kärsivät väkivallasta, ansaitsevat vähemmän ja saavat pienempää eläkettä. EWL on tyytyväinen, että ministerit ovat sitoutuneet sukupuolten tasa-arvoon ja valtavirtaistamiseen. *Women on Boards* -direktiivi, oma komissaari, palkka-avoimuusdirektiivi, hoivastrategia, Istanbulin sopimukseen liittyminen sekä sukupuoleen perustuvan väkivallan vastainen direktiivi ovat olleet tärkeitä edistysaskeleita. Neuvostoon tarvitaan oma ministerikokoonpano ja komissioon oma komissaari. EU:lle tarvitaan vahva tasa-arvostrategia.

Komissaari Dalli korosti, että sukupuolten tasa-arvo on EU:n perusarvo. EU on sitoutunut myös Agenda2030:een ja sen tasa-arvotavoitteisiin. Vauhtia pitää kiihdyttää. Tarvitaan yhteiskunnallinen muutos. Komissio näyttää esimerkkiä ja tavoitteena on sukupuolitasapaino kaikilla päällikkötasoilla tämän vuoden loppuun mennessä. Komissaari muistutti, että EIGE:n mukaan vain kuudessa EU-jäsenvaltiossa on sukupuolitasapaino parlamentissa. Joissain kulttuureissa naisten on vaikeaa nousta tietyn tason yläpuolelle. Tarvitaan toimenpiteitä, jotka tukevat naisten työelämäosallistumista. Sukupuolten tasa-arvon tulee olla keskeinen teema tulevissa EU-vaaleissa.

Puheenjohtaja veti päivän keskustelut yhteen. Tässä yhteydessä puheenjohtaja kertoi, että toukokuun 7. päivän ylimääräiseen TSTK-neuvoston kokoukseen tuodaan esitys koskien virallisen tasa-arvoministerikokoonpanon muodostamista neuvostoon.

Suomen edustajat
Ministeri Grahn-Laasonen
Erityisavustaja Teresa Salminen
Kansainvälisten asiain neuvos Ville Korhonen

Liitteet -

Viite -